

church dogmata (external freedom) but in the context of inside constrained freedom are shown. Taking into consideration the tendencies and the features of modern world, the conclusion is drawn that today's epoch is an epoch of fright and today's man is a man of fright.

**Key words:** *fright; human nature; freedom; the strain of civilization; fright of a Western European medieval man; fright and the epoch of Western European Renaissance; epoch of fright; man of fright.*

#### REFERENCES

1. Haznyuk, L. (2006), Philosophical studies physical-existential existence, *PARAPAN Publishing*, Kyiv, 368 p. (ukr).
2. Khamitov, N.V. (2002), Human philosophy: from metaphysics to meta-anthropology *Nika-Tsentr Publishing*, Kyiv, *Institute of humanities research*, Moscow, 334 p. (rus).
3. Turenko, O.S. (2008), Value of social responsibility and fear in the concept of the nation state, today Ukrainian, *Science. Religion. Society*, № 1, 93-99 (ukr).
4. Melnyk, V. (2013), *Socio-philosophical explication fear the material Protestant version of existentialism*, Thesis for the degree of Doctor of philosophical sciences after specialty 09.00.03 «Social Philosophy and Philosophy of History», Slavyansk, 388 p. (ukr).
5. Horokhova, L.V. (2012), *Existential fear of being a modern man: social-philosophical analysis*, Abstract of Thesis for the degree of Candidate of philosophical sciences after specialty 09.00.03 «Social Philosophy and Philosophy of History», Zhytomyr, 16 p. (ukr).
6. Terrorist attack in Nice: the French have less trust in authorities. *Korrespondent.net*. 18.07.2016, available at: <http://korrespondent.net/world/3719063-terakt-v-nytsstse-frantsuzy-staly-menshe-doveriat-vlastiam>
7. Jaspers, Karl (1994), The Origin and Goal of History [translat.], *Republic Publishing*, Moscow, 527 p. (rus).
8. Spengler, Oswald (1923), The Decline of the West [translat.], Vol.1, *W.p.*, Moscow, 467 s. (rus).
9. Kierkegaard, Søren (1993), Fear and Trembling [translat.], *Republic Publishing*, Moscow, 383 p. (rus).
10. Popper, Karl (1994), The Open Society and Its Enemies [translat.], *Ocnovy Publishing*, Kyiv, 444 p. (ukr).
11. Mordvintseva, L.P. and Gurevich, A.Ya. (1994), Individuality in the Middle Ages: Opitsinus de Kanistris, *Ref. Journal. Social Sciences and Humanities*, № 4, Ser. 3. Philosophy, 194-200 (rus).
12. Huizinga, J. (1988), The Waning of the Middle Ages: The study forms of lifestyles and ways of thinking in the XIV-XV centuries in France and the Netherlands [translat.], *Nauka*, Moscow, 542 p. (rus).

© Муляр Володимир

Надійшла до редакції 17.10.2016

УДК 164.031

**САВЧЕНКО НАДІЯ,**

*кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії та соціології Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, м. Київ*

## СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ AD-АРГУМЕНТІВ ТА КРИТЕРІЇ ЇХ ПРИЙНЯТНОСТІ

У статті розглядається поняття "апелюючий аргумент" (ad-аргумент) з точки зору сучасних підходів (прагматодіалектика, неформальна логіка, формальна діалектика) в теорії аргументації. Переглядаються підстави, на основі яких довгий час такі аргументи визнавалися помилкою в аргументації. Неформальний характер таких аргументів є основним підґрунтям для розуміння їх як софістичного способу аргументації. Крім того, встановлюється, що критика таких аргументів можлива не лише за формою, а й за змістом. Визначається, що прийнятність ad-аргументів можлива при встановленні зв'язку між тезою діалогу і предметною царинною, що залучається такими аргументами і зазвичай не стосується предметної області самого діалогу. Пропонується метод критичних питань та метод універсалізації ad-аргументів, як способів перевірки їх релевантності.

**Ключові слова:** *апелюючий аргумент (ad-аргумент); комунікативний характер істини; логічне слідування; доведення; аргументація; обґрунтування.*

**Постановка проблеми і стан її дослідження.** Аргументативна проблематика сьогодні не відноситься лише до сфери логіки, ідеться вже про створення окремої теорії аргументації. Нові напрямки в теорії аргумен-

тації почали формуватися з другої половини ХХ століття, а сама теорія розробляється й зараз. Відповідно, багато понять змінюють своє значення (наприклад, ті, що запозичені з логіки), відкриваються нові гори-

зонти щодо розуміння такого виду аргументів, як апелюючий аргумент.

У найвідоміших роботах з логіки [3, 7, 10, 11] такі види аргументів, для яких ми використовуємо термін "апелюючий аргумент", або ad-аргумент, довгий час узагальнювалися до поняття "помилка". Апелюючий аргумент - це вид аргументу, який звертається (апелює) не до суті справи й тим самим розширює межі предметної сфери аргументації. До нього відносяться такі аргументи: усі типи аргументу ad hominem, аргумент до жалю, аргумент до правила, аргумент "до сили", аргумент до вигоди і багато інших.

Сучасні підходи досліджень у сфері теорії аргументації (неформальна логіка, формальна діалектика, прагмадіалектика) не заперечують логічних основ аргументації, але аналіз аргументації не зводиться тільки до формальних методів [3, 5-7, 9-11].

**Мета статті** - визначити особливості розуміння ad-аргументів з точки зору сучасних підходів і виявити підстави для визнання їх або як помилкових аргументів, або як допустимих в аргументації та розглянути методи, які допоможуть визначити прийнятність апелюючих аргументів (ad-аргументів).

**Виклад основного матеріалу.** Множину ad-аргументів виділяють на підставі того, що кожен із них розширює межі того, що обговорюється в діалозі [6]. Крім того, з точки зору формальної логіки, такі аргументи групуються й розглядаються як помилки, адже вони порушують форму зв'язку доведення. За формою зв'язку з тезою такі аргументи не є схемою демонстрації. Саме цей критерій є для формальної логіки основою для визначення таких аргументів, як помилки в доведенні. У цьому розрізі доведення розуміється у строгому (вузькому) смислі, яке має вигляд ланцюга суджень, що веде нас від істинних засновків до істинного висновку при дотриманні логічних правил [8]. Так, Арістотель, який є творцем першої *теорії доведення*, визначав, що найкращим способом переконання є доведення. Під доведенням він розумів дедуктивний умовивід або силізм. Звичайно, індукція та аналогія також мають місце в аргументативному процесі, але являють собою правдоподібні міркування, висновок яких є гадкою, а не доказом. Арістотель же орієнтувався на стрункість та послідовність доведення, що базується на логічних принципах переконання. Проте у своїй риторичній концепції від розглядав модус пафос та етос, які способи переконання, до яких, традиційно, відносять майже всі види аргументів, крім аргументів ad rem.

Сучасна логіка, що тісно пов'язана з математичним знанням, методами формальної логіки аналізує аргументацію. Таким чином, методом формалізації, абстрагуючись від природної мови, встановлюється форма аргументації та оцінюється її правильність. Тому критерієм оцінки буде відповідність логічним правилам та законам, а не переконливість аргументації. Ad-аргументи, в свою чергу, будуть класифікуватися як помилка демонстрації.

Розробка понятійного апарату та методів теорії аргументації неможлива без логічного підґрунтя, проте ми не можемо звести все до формальної логіки, адже аргументацію варто розуміти ширше. Сучасна теорія аргументації розглядає аргументацію як "практичний діалог по суті речей". Метою такого роду дискусії є сумісне просування до обґрунтованого взаєморозуміння або взаємовигідного компромісу. В аргументації до ходу обґрунтування вводиться особистісний вимір. Отже, аргументація орієнтована на співрозмовника, тому її

структура ускладнюється введенням комунікативної компоненти (тези, точки зору, аргументи, спосіб обґрунтування, аргументатор, адресант)" [9, с. 111]. Логіка орієнтується на класичну структуру аргументації: теза, аргументи, форма. Останнє поняття, по суті, виражає суть способу обґрунтування. Способи обґрунтування, з точки зору формального підходу, співпадають з розумінням правильних способів міркування в логіці, але аналіз аргументації не повинен вичерпуватися таким критерієм. Тому сучасні науковці, що досліджують помилки в аргументації, зв'язок "теза - аргументи" не отожднюють з правилами висновку, а відношення між тезою і аргументами розуміють як зв'язок, що не суперечить дійсності.

Усі різновиди апелюючих аргументів (або ad-аргументи, аргументи до) на сьогоднішній день переглядаються, та переосмислюється їхня помилковість. Цим детально займаються представники прагмадіалектики та представники формальної діалектики. До ad-аргументів відносять різні види аргументів, більшість із них отримали власні назви. Наприклад, О. М. Лісанюк розглядає найбільш розповсюджені апелюючі аргументи: аргумент до людини, аргумент "до палки", аргумент "до жалю", аргумент до скромності, "аргумент до мас" і зазначає, що такі аргументи з точки зору неформального підходу не завжди є помилкою [6, с. 498]. Д. Волтон, аналізуючи методи неформальної логіки як юридичну, так і розмовну (буденну) суперечку, виділяє такі аргументи (ad-аргументи), що в минулому логіками оцінювалися як помилкові, наприклад, аргумент ad hominem, аргумент до невігластва, аргумент до встановленого правила, аргумент до особистої атаки тощо [10, 11], і пропонує метод оцінки таких аргументів. Метод Д. Волтона - це метод встановлення релевантності таких аргументів, що має вигляд критичних питань. Група питань допомагає в кожному аргументативному процесі зрозуміти те, чи підтримує тезу застосований апелюючий аргумент. Для ілюстрації розглянемо аргумент до встановленого правила. Суть такого аргументу - апеляція до задалегідь установленної норми чи правила. Такий вид аргументу поширений не лише в правовій сфері та юридичній аргументації, а й у будь-якій сфері діяльності людини. Ситуація, коли встановлений deadline, знайома всім. І якщо, наприклад, викладач встановив дату здачі контрольної роботи, то знайдуться ті, що не здадуть вчасно й наполягатимуть на винятку. Саме додатковими питаннями Д. Волтон пропонує визначити достатність підстав для винятку.

За арістотелівською риторичною концепцією переконливість будь-якої промови залежить від істинності фактів та від форми зв'язку тези й аргументів (від логічних правил, завдяки яким отримуємо висновок). Істинні висновки можливі лише в демонстративному умовиводі, а в недедуктивній аргументації задовольняємося наведенням. Проте Арістотель зазначав, що переконливість промови залежить ще й від самого оратора та аудиторії [1]. Це дає нам підстави стверджувати, що в межах риторичного знання апелюючі аргументи можуть визнаватися правомірними, а в логічній теорії - ні. Але останні досягнення в теорії аргументації та неформальній логіці виводять такі аргументи з "тіні".

Критику ad-аргументів як суб'єктивного, а не об'єктивного знання найшвидше можна вважати "залишком ідеалу наукового знання". Але звернути увагу на таку критику варто. Поняття аргументації з прагмадіалектичної точки зору визначається через поняття "діалог", де є учасники, правила, цілі. Така аргументація за своїм виз-

наченням не є реальним описом світу. Ми говоримо про позиції людей щодо тієї чи іншої частини світу. Тому визнавати одні аргументи як суто суб'єктивні або як об'єктивні важко. Якщо ad-аргументи й мають необ'єктивний (умовний) характер, це ще не є підставою для того, щоб визначити їх як помилку в аргументації. Якщо розуміти аргументацію як комунікативний акт, що має вигляд діалогу, то поняття "істина" набуває комунікативного характеру. Учасники аргументативного мовленнєвого акту не досліджують реального світу. З метою прийти до діалектичної згоди вони використовують аргументи, зміст яких не виходить за рамки системи знань опонента. "Комунікативна природа істини полягає в тому, що кожна думка знаходить своє визначення в мові, що завжди є зверненням до іншого. Спроба сказати - це завжди спроба мовника зрозуміти сказане перед іншим і для іншого, який, у свою чергу, прагне зрозуміти йому сказане, тобто намагається сказати це для себе. Не можна сказати "нікому", сказати можна комусь... У цьому процесі взаєморозуміння й народжується визначеність думки, в якій істина світу, що пізнається, наявна" [5, с. 37].

Комунікативний характер істини в аргументації проявляється як спроба знайти спільні основи прийнятності аргументів. Таким чином, зміст аргументів розуміється як "істинний для...". Змістова складова аргументу може бути більш (або менш) прийнятною в межах конкретного аргументативного мовленнєвого акту. З комунікативного значення істини впливає можливість визнання ad-аргументів як дозволених за умови, що вони відповідають системі знань опонента. Крім того, посилюється на метод Д. Волтона, можна перевірити відповідність апелюючих аргументів низкою додаткових запитань.

Проблема суб'єктивного характеру апелюючих аргументів вирішується через поняття згоди між учасниками діалогу. Така згода можлива не лише стосовно об'єктивних, а й суб'єктивних свідчень. Ілюструвати це можна прикладом використання негативної версії аргументу ad hominem, який найчастіше є видом атаки особистості. Для цього Д. Волтон пропонує три питання: перше критичне запитання націлене на зміст аргументу ("Чи справді ця особа є поганою людиною?") [7]. По суті, вирішується проблема суб'єктивності такого аргументу, і якщо знайдено достатні підстави вважати такий аргумент прийнятним, то він стає істинним для..., або учасники діалогу приймають позицію згоди стосовно об'єктивності свідчень.

Розуміння істини через її комунікативну характеристику знімає проблему суб'єктивного знання, що міститься в апелюючих аргументах. Загалом, в аргументативному дискурсі комунікативний характер істини виступає на перший план, адже учасники не доводять відповідність суджень реальному стану справ; ідеться швидше про однакове розуміння реального стану справ для всіх учасників діалогу.

Поняття логічного слідування відрізняється від слідування в аргументації. З точки зору логіки - це зв'язок засновків та висновку міркування, при якому з істинних суджень (засновків) отримуємо нове істинне судження (висновок). Логіка, по суті, з її абстрагуванням від змісту суджень не переймається питанням істинності цих суджень. За такого розуміння важливою є форма зв'язку між вихідним та вивідним знанням, ця форма відповідає формі логічного закону. У сфері аргументативної проблематики з сучасного розуміння поняття аргументації впливає, що учасників цікавить обґрунтування

вивідного знання. Інакше кажучи, правила дедукції дозволять нам перейти від посилок A1, A2, A3..., до висновку T, стверджуючи, що з усіх істинних A ми отримуємо істинне T. Але питання, чи істинне T, не є суттєвим для формальної логіки. Така ситуація суперечить суті аргументативного процесу, адже мета аргументації - це обґрунтувати T, зробити його прийнятним для іншого. Таким чином, логічне слідування в логіці відрізняється від слідування в аргументації, адже задача слідування в аргументації підпорядковується принципу обґрунтування T.

Критичні зауваження щодо форми ad-аргументів також втрачають силу. "В аргументації достатньо, щоб аргументи були правдоподібними судженнями, а також щоб аргументи і точка зору разом являли собою несуперечливе положення справ" [9, с. 112]. Нерелевантність апелюючих аргументів тези - основна підстава для розуміння таких аргументів як софістичної аргументації. Але з точки зору сучасних досягнень у дослідженні аргументативної проблематики вважається, що такі аргументи можна розглядати як правомірні. Представники прагматодіалектичного підходу, які займаються вивченням аргументації, зазначають, що те, що раніше розглядалося як помилки в аргументації (більшість апелюючих аргументів), є насправді нездійсненими діями в аргументативному дискурсі. І критика щодо форми демонстрації таких аргументів некоректна. Ф. Х. ван Еймірен та Р. Грутендорст зазначали в [3], що аргумент ad hominem, як приклад апелюючих аргументів, не є помилкою аргументації, адже такий аргумент є правильним за формою. Уся проблемність такого роду аргументу пов'язана з хибністю пропущеного судження, що виступає засновком у такому аргументі. Форма такого аргументу в негативному варіанті в стандартному вигляді має таку структуру: *Більший засновок: якщо мовник не заслуговує на довіру, то його аргумент не повинен оцінюватися як правдоподібний; менший засновок: мовник є поганою людиною, отже, він не заслуговує на довіру; висновок: аргумент мовника не має оцінюватися як правдоподібний*. Така конструкція аргументу до людини, як прикладу ad-аргументів, показує логічну правильність аргументу. Помилка виникає не в самому міркуванні або в його формі, а швидше за все помилковість такого аргументу пов'язана з істинністю засновків. Специфіку розуміння істинності та поняття згоди в аргументативному дискурсі ми вже розглянули.

Отже, можна стверджувати, що поняття слідування в аргументації відрізняється від розуміння поняття логічного слідування. Тому в кожному конкретному аргументативному випадку ми говоримо про те, що істинність аргументів ще не є підставою визнавати обґрунтованість тези. Стверджувати, що апелюючі аргументи є видами софістичної аргументації, адже вони є неправильними міркуваннями, які видаються за правильні (немає зв'язку логічного слідування), не варто вже тільки тому, що зв'язок у дедуктивному міркуванні та поняття слідування в аргументації не є одним і тим самим. Крім того, внутрішня форма такого аргументу відповідає правильному умовиводу, тому питання помилковості таких аргументів стосується хіба що змісту.

Залежно від типу аргументації Д. Волтон пропонує методи перевірки доцільності апелюючих аргументів. Вище ми розглянули одне з критичних запитань, яке стосувалося істинності змісту аргументу ad hominem. Засначимо й інші: "Чи є характеристика оратора як людини релевантною для даного діалогу" і "Прийняти, відкинути чи зменшити ступінь довіри до такого аргу-

менту?". Д. Волтон пропонує будувати такі запитання за потреби, або на вимогу учасників дискусії [7]. Відповіді на ці питання допоможуть установити відношення слідування між аргументами й тезою. Інакше кажучи, проблемний аргумент перевіряється на релевантність. Якщо знайдені підстави, чому такий аргумент не вважається аргументом не по суті справи, тоді розширення межі діалогу є правомірним. Тоді можна визнати прийнятність ad-аргументів.

Якщо аналізувати аргумент до авторитету таким способом, то його використання не завжди буде помилкою в аргументації. О. А. Івін зазначав, що аргумент до авторитету є неконтекстуальним, тобто знаходиться за межами проблематики деякої аргументації; проте він є достатньо дієвим і допустимим, особливо коли йдеться про традиційне суспільство [4].

Побудувати ланцюг запитань для того, щоб встановити релевантність ad-аргументів, можливо з урахуванням типу (схеми) аргументації, стадії діалогу, виду діалогу. Якщо брати до уваги стадію діалогу, то використання ad-аргументу на початку чи наприкінці діалогу вважається помилкою і критичні питання не дуже і потрібні. Це автоматично розцінюється як неприйнятний аргумент, як прийом маніпулювання. Наприклад, аргумент до особи, який використовується на початковій стадії діалогу, А. Шопенгауер називає ввертом, а К. Бредемайер визначає як прийом чорної риторики [2]. Якщо критика точки зору починається з ad-аргументу, наприклад, "Як я можу дослухатися до вас, якщо ви палите", то такий аргумент не може вважатися релевантним.

О. М. Лисанюк пропонує, на базі концепції Д. Волтона, метод універсалізації. Цей метод перевірки релевантності аргументів дозволяє перетворити критичні питання на певний алгоритм перевірки, що буде стандартним для будь-якого виду діалогу. За цим методом до кожного проблематичного аргументу будується новий додатковий діалог. У цьому діалозі тезою виступає проблемний аргумент, а аргументами - знайдені додаткові відомості. Таким чином, ми обґрунтовуємо доцільність використання проблемного аргументу через нову аргументацію. Кількість таких додаткових діалогів залежить уже від умов, які поставили учасники аргументативної ситуації. Перевагою методу універсалізації є можливість використання його й під час самого аргументативного процесу, і наприкінці. Таким чином, ми аргументуємо доцільність прийняття того чи іншого ad-аргументу через нову аргументацію.

#### Висновки

Аналізуючи сучасні погляди щодо оцінки апелюючих аргументів, визначаємо, що такі аргументи визнаються як помилки в аргументації за певних умов. Але їх можна вважати і розумними доводами, які мають пев-

ну вагу в процесі обґрунтування, якщо вони не суперечать правилам діалогу. Основні підстави вважати такі аргументи помилкою - це нерелевантність таких аргументів щодо тези та відсутність у межах таких аргументів зв'язку логічного слідування. Проблемність апелюючих аргументів також пов'язана з суб'єктивним характером таких аргументів. На основі розрізнення поняття "доведення" та "аргументація", визначення комунікативного характеру істини та показу логічної правильності апелюючих аргументів нові концепції, що існують у межах теорії аргументації, розглядають ad-аргументи з точки зору їх допустимості в аргументації. Критерієм, який допоможе встановити в кожному випадку прийнятність таких аргументів, є, у першу чергу, релевантність, а метод критичних питань та метод універсалізації апелюючих аргументів можна використовувати як методи встановлення цієї релевантності.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Аристотель. Риторика // Аристотель. Етика. Політика. Категорії / Аристотель. - Мн. : Література, 1998. - С. 739-1012.
2. Бредемайер К. Черная риторика: Власть и магия слова / Карстен Бредемайер ; [пер. с нем]. - 2-е изд. - М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. - 224 с.
3. Van Eemeren F. H. Relevance reviewed: The case of argumentum ad hominem / F. H. van Eemeren, R. Grootendorst // Argumentation. - 1992. - № 6. - С. 141-149. doi: 10.1007/BF00154322
4. Івін А. А. Философское исследование науки : [монография] / А. А. Івін. - М. : Изд-во "Проспект", 2015. - 603 с.
5. Мигунов А. И. Семантика аргументативного речевого акта // Мысль: Аргументация : сб. статей / [отв. ред. А. И. Мигунов, Е. Н. Лисанюк]. - СПб. : Изда-во СПб ун-та, 2007. (Ежегодник С.-Петербургского философского общества. Вып. 6). - С. 35-47.
6. Лисанюк Е. Н. Формально-прагматическая процедура анализа апеллирующих аргументов / Е. Н. Лисанюк // Российский ежегодник теории права. - 2008. - № 1. - СПб. : ООО "Университетский издательский консорциум "Юридическая книга", 2009. - С. 498-509.
7. Волтон Д. Аргумент ad hominem / Волтон Дуглас. - М. : Ин-т фонда "Обществ. мнение", 2002. - 350 с.
8. Супрун Н. Т. Особливості розуміння поняття "доведення" в логічній концепції В. Карпова / Н. Т. Супрун // Гілея: наук. вісник. - 2014. - Вип. 88. - С. 218-221.
9. Щербина О. Ю. Логіка та юридична аргументація / О. Ю. Щербина. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2013. - 303 с.
10. Walton D. Methods of Argumentation / Douglas Walton. - Cambridge University Press, 2013. doi: 10.1017/CBO9781139600187
11. Walton D. Fundamentals of Critical Argumentation / Douglas Walton. - Cambridge University Press, 2005. - 343 p. doi: 10.1017/CBO9780511807039

**Савченко Надежда,**

*кандидат философских наук, старший преподаватель кафедры философии и социологии Национального медицинского университета им. А. А. Богомольца, г. Киев*

### СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ПОНИМАНИЮ AD-АРГУМЕНТОВ И КРИТЕРИЕВ ИХ ДОПУСТИМОСТИ

В статье рассматривается понятие "апеллирующий аргумент" (ad-аргумент) с точки зрения современных подходов (прагматическая диалектика, неформальная логика, формальная диалектика) в теории аргументации. Пересматриваются причины, на основании которых долгое время такие аргументы считались ошибкой в аргументации. Неформальный характер таких аргументов является основной причиной для понимания их как софистического способа аргументации. Кроме того, устанавливается, что критика таких аргументов возмож-

на не только по форме, но и по содержанию. Определяется, что приемлемость таких аргументов возможна при установлении отношения и связи между тезисом диалога и предметной областью за пределами диалога, которую ad-аргументы вводят. Предлагается метод критических вопросов и метод универсализации ad-аргументов как способов проверки релевантности таких аргументов.

**Ключевые слова:** апеллирующий аргумент (ad-аргумент); коммуникативный характер истины; логическое следование; доказательство; аргументация; обоснование.

**Savchenko Nadiia,**

*PhD, lecturer of the Department of philosophy and sociology  
of the Bogomolets National Medical University, Kyiv*

### MODERN APPROACHES OF THE UNDERSTANDING OF AD-ARGUMENTS AND CRITERIA FOR THEIR ELIGIBILITY

In this article the term "appellant argument" (ad-argument) is considered in terms of current approaches (Pragma-dialectic, informal logic, formal dialectic) on the study of the theory of argumentation. Considering the grounds on which such arguments were recognized as incorrect in argumentation for a long time. The informal nature of such arguments is the main ground for understanding them as a way of sophistic argument. In addition, it is established that critics of such arguments is possible not only by the form but also by the content. A review of the position of the subjective nature of such arguments has been performed and it has been stated that by the way of understanding the truth in terms of its communicative nature, the problem is solved by matching the arguments of the thesis based on the consent of the participants. The concept of logical consequence and the concepts of the consequence in the argumentation are being distinguished. Based on this distinction it is concluded that in contrast to the logical consequence in logic, that provides a form of communication between base and conclusions, the consequence in the argumentation is closely associated with the concept of "substantiation".

The acceptability of ad-arguments is determined to be possible in case of the relationship between the thesis of a dialogue and a subject area, based on such arguments that does not belong to the subject area of the dialogue.

A method of the critical issues and method of universalization of ad-arguments as a method for the verification of the relevance of such arguments are proposed.

**Keywords:** argument appellant (ad-argument); communicative nature of truth; logical consequence; proof; argumentation; substantiation.

#### REFERENCES

1. Aristotel (1998), Rhetoric, Ethics. Politic. Categories, Literature, Minsk, 739-1012 (rus).
2. Bredemeier, K. (2005), Black rhetoric: The power and magic of words [translate], *Alpin Bussines Books*, Moscow, 224 p. (rus).
3. Van Eemeren, F.H. & Grootendorst, R. (1992), Relevance reviewed: The case of argumentum ad hominem, *Argumentation*, 6, 141-149. doi: 10.1007/BF00154322
4. Ivin, A.A. (2015), The philosophical study of science, «Prospectus» Publishing House, Moscow, 603 p. (rus).
5. Migunov, A.I. (2007) Semantics of argumentative speech act, *Thought: Argumentation: digest of articles*, Saint-Petersburg, 6, 35-47 (rus).
6. Lisaniuk, E. N. (2008), Formal and pragmatic analysis procedures appealing arguments, *Rossiyskiy yezhegodnik teorii prava [Russian yearbook theory of law]*, Saint-Petersburg, 1, pp. 498-509. (rus).
7. Walton, D. (2002), Argument ad hominem, Moscow, 350 p.
8. Suprun, N.T. (2014), understanding of the idea «proof» in the logical concept of Karpov, *Gileya: scientific journal*, 88, 218-221 (ukr).
9. Shcherbyna, O. Y. (2013), Logic and legal argumentation, Publishing and printing center «Kiev University», Kiev, 303 p. (ukr).
10. Walton, D. (2013), Methods of Argumentation, Cambridge University Press, doi: 10.1017/CBO9781139600187.
11. Walton, Douglas (2005), Fundamentals of Critical Argumentation, *Cambridge University Press*, Cambridge, 343 p. doi: 10.1017/CBO9780511807039

© Савченко Надія

Надійшла до редакції 21.10.2016